

2023 / 4

't Inschrien

Kwartaalblad van de Vereniging Oudheidkamer Twente

Colofon

't Inschrien is het kwartaalblad van de Vereniging Oudheidkamer Twente.

Doelstelling

Het bevorderen van kennis en inzicht omtrent de culturen van stad en land in Twente, in het bijzonder voor wat betreft archeologie, geschiedenis, natuur en landschap en het streven tot het behoud van de bestaande culturen of overblijfselen ervan.

Redactie

Jan Hinke, Theo Leoné en Harry Mulder.

Aan dit nummer werkten mee:

Martijn Gerritsen, Jan Hinke, Theo Leoné, Marcel Mentink, Goaitsen van der Vliet, Patrick Welman

Redactieadres

OKThuis
Stroinksbleekweg 12B
7523 ZL Enschede
redactie@oudheidkamertwente.nl

Bestuur

Patrick Welman, voorzitter
Willem Wondergem, penningmeester / vicevoorzitter
Evert Ulrich, secretaris
Adrie Hemmink, bestuurslid
Riet Strijker, bestuurslid
Caroline Willems, bestuurslid

Secretariaat

secretariaat@oudheidkamertwente.nl
Rabo rek.nr. NL41 RABO 0129 5763 79

OKThuis

Stroinksbleekweg 12B
7523 ZL Enschede
Telefoon: 053-4787447
www.oudheidkamertwente.nl

Het abonnement is bij lidmaatschap van de vereniging ingesloten. Lidmaatschap van de vereniging kost per lid € 30,00, met partner € 35,00, jeugdleden tot 21 jaar € 15,00. Losse nummers zijn voor € 5,00 verkrijgbaar bij het secretariaat.

Nieuwe kopij moet uiterlijk 10 januari 2024 bij de redactie zijn. Richtlijnen voor publicatie zijn te vinden op de website.

Publicatie of overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is toegestaan mits de bron wordt vermeld.

Donatie, schenkingen en sponsoring:
secretariaat@oudheidkamertwente.nl

Een inschrien is een klein verborgen vakje in een tuugkist waarin men kostbare voorwerpen bewaarde.

Druk: Drukkerij Veltmann B.V., Enschede

ISSN 1875-2659

Inhoud

Architect Willem van der Leck in Twente Martijn Gerritsen	3
Van stoom naar stroom verstoepte oude textielgevel Theo Leoné	11
Zwerftocht offersteen eindigt bij Stephanus Theo Leoné	13
Carmel springplank naar kwaliteitsonderwijs Twente Theo Leoné	14
Ingezonden reacties	16
Debat met respect	18
Van de Twentse Taalbank Een leuke bijvangst Jan Hinke m.m.v. Goiatsen van der Vliet	19
Ereleden als inspiratiebron Patrick Welman, voorzitter Oudheidkamer Twente	21
	
Nieuw in de boekenkast Marcel Mentink	22

Op de voorpagina:
Offersteen bij de Oude Kerk in Borne

Architect Willem van der Leck in Twente

Martijn Gerritsen

Dat medeoprichter van kunstbeweging De Stijl Bart van der Leck een tijd leefde en werkte in Twente is bij velen bekend. Ook dat hij in de streek zijn vrouw vond, de Glanerbrugse onderwijzeres Bertha Teerink. Minder bekend is dat Barts jongere broer Willem eveneens artistieke sporen in Twente naliet. Ook hij ontmoette tussen Dinkel en Regge zijn toekomstige echtgenote. Hoe kwam deze Utrechtse arbeiderszoon in Twente terecht? Wie was Willems uit de textielelite afkomstige vrouw en wie waren zijn opdrachtgevers?

Jeugd en opleiding

Willem van der Leck werd op 12 januari 1888 in de Utrechtse binnenstad geboren. Hij was het laatste kind van huisschilder Bart Antonij van der Leck en Hendrika Gathier. De broers Bart en Leendert en zus Alida gingen hem voor - vier andere kinderen zijn vroegtijdig overleden. De omstandigheden waarin de kinderen opgroeiden waren armoedig. Vader wordt beschreven als een artistiek type, uiterst bewogen, maar onpraktisch en niet tegen de moeilijkheden van het leven opgewassen. Moeder was een krachtiger type en hield het gezin bij elkaar [1]. Een goede scholing werd niet gestimuleerd en doordat vader vaak zonder werk zat, ontbraken hiervoor ook de middelen. Willem ging daarom al op jonge leeftijd aan het werk als timmerman. Vanaf zijn twintigste is hij, waarschijnlijk als tekenaar, aan de slag gegaan bij verschillende bouwtechnische bureaus [2]. Daarnaast volgde hij in Amsterdam de opleiding Voortgezet en Hooger Bouwkunst Onderricht, de latere Academie van Bouwkunst. Hij werd hier verder geschoold in de architectuur en kreeg les van onder meer de bekende vakgenoot Willem Kromhout [3].

De Bazel

Vermoedelijk in 1912, het jaar dat hij vanuit Amsterdam naar Bussum verhuisde, is Willem gaan werken voor Karel de Bazel, destijds een zeer gerenommeerd architect. Het zal voor Willem een grote eer zijn geweest. In Twente werkt De Bazel op dat moment aan twee grote projecten: landhuis Het Stokhorst ten zuiden van Lonneker voor Gerhard Jannink en huis en boerderij De Boschkamp in De Lutte voor Carel Boll. Willem werd op pad gestuurd om deze projecten te begeleiden. Bij een van zijn

bezoeken aan de familie Boll, uitbaters van het befaamde hotel 't Zwaantje in De Lutte, kwam hij in contact met Henriette Gijsberta Willemina ter Kuile, door vrienden en familie Jijs genoemd.

Het Stokhorst in aanbouw, circa 1913. Het huis werd door De Bazel ontworpen in opdracht van Gerhard Jannink. De tuin was naar het ontwerp van Dirk Tersteeg (foto: Archief Twentse Textielfamilies)

Textielelite

Jijs had een geheel andere achtergrond dan Willem en behoorde tot de Enschedese textielelite. Ze werd in 1881 geboren als dochter van Jan Hendrik ter Kuile en Judith Stroink. Haar vader was mede-eigenaar van de firma Ter Kuile & Compagnie, gevestigd aan de Walstraat in Enschede. Naast de handwevers in Losser en Lonneker liet dit bedrijf in loon weven en verhandelde "katoenen en manufacturen" [4]. Haar moeder was een dochter van fabrikant Bert Stroink en een nichtje van de vooraanstaande textielfabrikant Gerrit Jan van Heek (1837 - 1915) [5]. Het gezin woonde in een ruime villa aan de Rembrandtlaan (nu de M.H. Tromplaan)

Boerderij De Boschkamp, gebouwd in 1913 naar ontwerp van De Bazel in opdracht van H.C. Boll. Hij gebruikte de boerderij om te kunnen beschikken over verse groenten en zuivel voor zijn gasten (foto: A. J. van der Wal, via Wikimedia Commons)

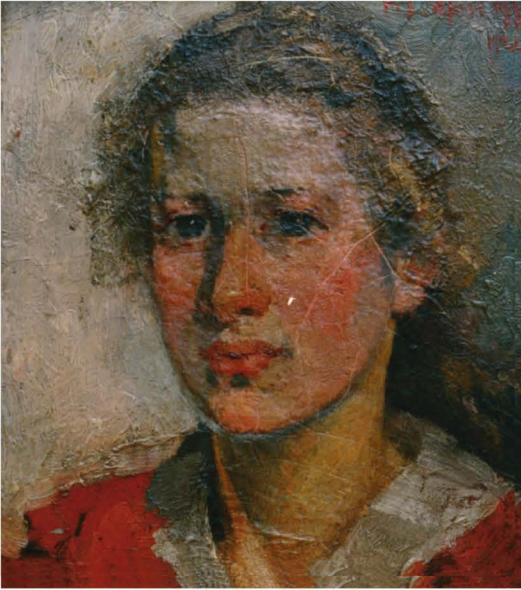
nabij het Enschedese Volkspark. Jijs leefde dus in welvaart en dat maakte het mogelijk om haar talent voor tekenen verder te ontwikkelen aan de Haagse Kunstacademie, waar ze van 1904 tot 1907 een opleiding volgde en les kreeg van onder meer de kunstschilders Martin Monnickendam en Johannes Josephus Aarts [6].

Huwelijk en zelfstandig architect

Jijs en Willem vonden elkaar op artistiek vlak en raakten verliefd. Dat de liefde blijvend was, viel in eerste instantie niet goed bij de familie van Jijs. De bedoeling was dat zij, net als haar zussen, binnen de eigen stand zou trouwen. Iets wat in die tijd de gebruikelijke gang van zaken was. De liefde hield echter stand en in 1915 verloofden zij zich. Het huwelijk vond plaats op 28 juni 1917 te Enschede met als getuigen broer Bart van der Leek en zwager en fabrikant Gijs Jannink. Willem vestigde zich in 1918 als

De jonge Henriëtte G.W. (Jijs) ter Kuile (rechts) met vriendin Geertruid Blijdenstein. Geertruid, dochter van fabrikant Willem Joan Blijdenstein, behoorde net als Jijs tot één van de leidende Twentse textielfamilies (foto Archief Twentse Textielfamilies).

Van Henriëtte G.W. ter Kuile zijn verschillende portretschilderijen en schetsen bewaard gebleven. Alle in particulier bezit. Op dit portret: nichtje Mineke Jannink, dochter van N.G. (Gijs) Jannink en Wilhelmina Hermina ter Kuile

zelfstandig architect in Amersfoort. Op een in dat jaar gepubliceerde lijst van de Nationale Woningraad, die mede ondertekend is door De Bazel en bekend architect Michel de Klerk, wordt hij genoemd als bekwaam architect [7]. Dit moet voor hem als beginnend architect een fijne steun in de rug zijn geweest. Het jonge echtpaar betrok een huis in het Bergkwartier, toentertijd een nieuwe uitbreidingswijk van Amersfoort, waar Willem verschillende ontwerp opdrachten kreeg.

Eerste ontwerp

Twente verdween echter niet uit beeld. In 1921 ontwierp Willem een vrijstaand woonhuis voor Agatha Maria Elisabeth Ockinga - Zeeman en haar kinderen, aan de Vondelstraat (de huidige Kortenaerstraat) te Enschede. Haar man Dr. Klaas Anne Ockinga (ook wel gespeld als Okkinga), directeur van een gelijknamige chemische fabriek, is enkele jaren daarvoor jong overleden. In het Bouwkundig weekblad, een landelijk architectuur tijdschrift, presenteerde Willem een aantal jaar later trots zijn ontwerp inclusief een foto van het resultaat. Het huis is

met centrale verwarming en warm water voor die tijd van alle gemakken voorzien. Wel had de opdrachtgeefster liever een rieten dak, maar die strijd met de gemeente werd volgens Willem verloren. Het pand heeft helaas plaats moeten maken voor de Saxion Hogeschool.

“Landhuisje”

In 1921 werd Willem benaderd door Gerrit Jan van Heek (1891 - 1971). De textielfabrikant vroeg hem de begeleiding van de bouw van een “landhuisje” te verzorgen, zo blijkt uit een aantal bewaard gebleven brieven. Na wat correspondentie over het ontwerp had Gerrit Jan helaas de teleurstellende mededeling dat de bouwplannen werden uitgesteld. Hij kreeg namelijk de mogelijkheid om voor een gunstige prijs de villa Schuttersveld te huren voor een periode van zes jaar. Dit was een aanbod wat, mede gezien de op dat moment hoge bouwkosten, moeilijk was af te slaan. Vanwege

Willem van der Leek tijdens de mobilisatie vanwege de Eerste Wereldoorlog. Hij werd ingedeeld bij de genie en hield zich bezig met de bouw en verbouw van forten rondom Utrecht

de prettige samenwerking en het passende ontwerp maakte Van Heek in de brief de belofte dat hij Willem bij nieuwe bouwplannen zeker om hulp zou vragen. Die bouwplannen zijn er zover bekend niet meer van gekomen. Toch was Gerrit Jan hem niet vergeten. Waarschijnlijk op

zijn aanbevelen ontwierp Willem namelijk zeven jaar later in opdracht van zus Johanna van Heek en haar man Emilius David Engelberts een grote en inmiddels monumentale villa aan het Arnhemse Sonsbeekpark.

Huis aan de Vondelstraat te Enschede, door Van der Leek ontworpen in opdracht van Agatha Maria Elisabeth Ockinga – Zeeman. De woning heeft inmiddels plaats gemaakt voor de Saxion Hogeschooln

Villa Izaak, Evertslaan 1, aan het Arnhemse Sonsbeekpark, ontworpen voor Johanna van Heek en haar man Emilius David Engelberts (foto: Martijn Gerritsen)

Engelse landhuisstijl

Pas rond 1926 volgde, zover bekend, weer een grote klus in Twente in opdracht van zwager Matthieu ter Kuile. Willem is dan inmiddels naar Soest verhuisd en een samenwerking aangegaan met civiel ingenieur John Adriaan Prins onder de naam “Architecten- en ingenieursbureau Van der Leck en Prins”. Matthieu, gehuwd met een zus van Jijs, was directeur van de spinnerij Tubantia en de Gronause spinnerij Eilermark. Hij liet door Van der Leck een riante villa ontwerpen aan de Marthalaan 12. De villa heeft kenmerken van de Engelse landhuisstijl en het interieur is deels in Amsterdamse School stijl en deels in de stijl van De Bazel uitgevoerd. Het pand is volgens de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed van hoge architectonische kwaliteit en heeft mede daarom een rijksmonumentale status.

De Engelse ontwerpstijl komt ook terug in het

ontwerp van De Eekhof aan de Hengelosestraat te Enschede. Willem ontwierp het huis op het landgoed rond 1930 voor textielfabrikant Nico van Heek en zijn vrouw Lida Jannink. De vader van Lida liet het eerder genoemde Stokhorst ontwerpen. Wellicht dat Willem daarom ook voor deze klus werd gevraagd. De tuinarchitect van Het Stokhorst, Dirk Tersteeg, werd namelijk ook weer in de arm genomen. Het huis is gemeentelijk monument en de tuin rijksmonument.

Villa De Maere

Voor Henri Martinus Peteri, mededirecteur bij confectiebedrijf P.J. Blom te Enschede, ontwierp Willem in 1927 een villa aan de Hogelandsingel 21 te Enschede. Dit pand kent een meer statige uitstraling. Met de symmetrie en het hoge dak in in de verte wel wat vergelijkbaar met Het Stokhorst. De villa is na het vertrek van Peteri

Huis aan de Lorentzlaan te Enschede op de grond van het voormalige landgoed Wooldrik. Het overgebleven deel van dit buiten werd in 1950 door de erven van E.H.J.K ter Kuile verkocht aan het echtpaar Van Heek – Ter Horst. Zij schonken het landgoed aan de gemeente wat leidde tot het huidige Wooldrikpark (foto Hans Geurtse)

nog een tijd bewoond door de familie Blijdenstein en vanaf de jaren '60 was het de thuisbasis van het gerenommeerde reclamebureau De Zuil. Bekend van onder andere de slogans "Geef mij maar Bolletje" en "Grolsch, vakmanschap is meesterschap". Na een periode van leegstand is het pand momenteel in gebruik als zogenaamde zorgvilla, De Maere genaamd.

Wooldrik

In 1937 ontwierp Willem een woonhuis in een typische jaren 30 stijl aan de Lorentzlaan 3 te Enschede, op de bouwtekeningen staat als opdrachtgever Matthieu ter Kuile. Hij liet het huis echter bouwen voor zijn dochter Ita ter Kuile die daar is gaan wonen met haar echtgenoot Onno Ockinga, de zoon van de eerder genoemde Agatha Ockinga - Zeeman. Onno volgde zijn schoonvader op als directeur van de Eilermark fabriek. Het huis werd gebouwd op een perceel grond van het landgoed Wooldrik, destijds in bezit van Mr. Engelbert H.J.K. ter Kuile. Een verre neef van Ita. Projecten van na 1937 in Enschede en omgeving

zijn niet bekend. Willem richtte zich qua werk verder op zijn woonplaats Soest en omgeving. De plaats waar hij in 1963 op bijna 75 jarige leeftijd is overleden. Ruim twee jaar eerder dan zijn vrouw Jijis.

Broers Van der Leck en fabriek Eilermark

Door zijn dienstverband bij De Bazel en zijn huwelijk kwam Willem dus in contact met de Enschedese textielelite wat hem de mogelijkheid gaf om aan een aantal mooie en toonaangevende projecten te werken. Ook broer Bart kreeg kansen door te werken voor de elite. Hij had meerdere jaren een overeenkomst met de zeer welgestelde Helene Kröller-Müller die haar recht gaf op eerste koop van zijn werk. Vele aankopen volgden en dit gaf hem de mogelijkheid om zich te ontwikkelen als onafhankelijk kunstenaar. Veel van zijn werk is nog te bewonderen in het naar Helene vernoemde museum op de Hoge Veluwe.

Een toevallige samenloop is de fabriek Eilermark. Bart liet zich tijdens zijn verblijf in

Glanerbrug inspireren door de arbeiders van deze fabriek en vervaardigde het bekende schilderij "Het uitgaan van de fabriek"[8] Willem ontwierp zoals beschreven de villa's voor twee van de directeuren. Of de broers hier zelf ooit bij stil hebben gestaan en over hebben gesproken is niet bekend. De twee verschilden op artistiek vlak van inzicht waardoor de relatie volgens de overlevering nooit heel innig is geweest. Willem kon zich maar lastig vinden in de geabstraheerde kunst van zijn broer.

Schets van De Eekhof uit het schetsboek van Nico van Heek (aanwezig in het Archief Twentse Textielfamilies). De invloed van de bouwheer op het ontwerp is waarschijnlijk groot geweest. Nico was naast fabrikant kunstschilder en maakte eigen schetsen voor het huis waarvan het aannemelijk is dat deze als basis hebben gediend voor het verdere ontwerp van Van der Leck

Villa Marthalaan 12 te Enschede, ontworpen rond 1926 in opdracht van Matthieu ter Kuile (foto: Hans Geurtse)

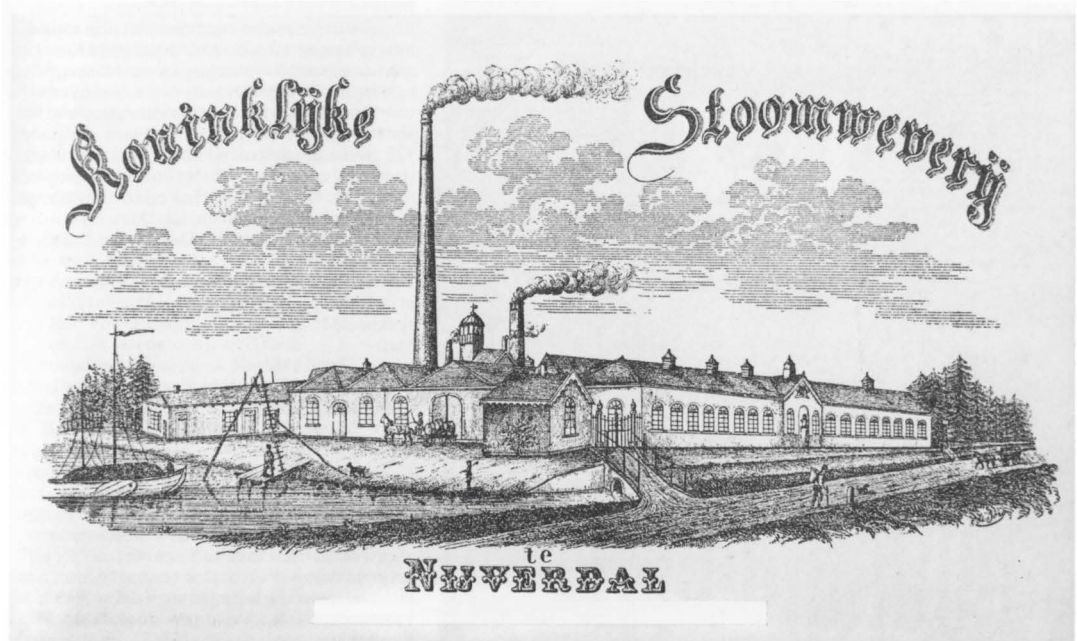
Villa Hogelandsingel 21 te Enschede in opdracht van H.B. Peteri ontworpen rond 1927 (foto Hans Geurtse)

1. Willem Cornelis Feltkamp in het boek B.A. van der Leek. Leven en Werken (1956). De beschrijving komt overeen met de verhalen die over hem werden verteld binnen de familie Van der Leek. Volgens kleinzoon Gijs van der Leek was zijn grootvader een somber en teleurgesteld man, omdat zijn talenten er niet uitkwamen. Hij overleed in 1918 aan de Spaanse griep.
2. Volgens de overlevering werkte Van der Leek rond 1910 vermoedelijk enige tijd voor 'architect Stuivinga'. Deze architect, die samen met zijn broer een architectenbureau had in Zeist, ontwierp in 1929 de stadsvilla Ruinerwold (Marthalaan 7-9) te Enschede voor het echtpaar Blijdenstein - Stroink. Elisabeth Catherina Blijdenstein - Stroink (1876-1949) was een volle nicht van de vrouw van Van der Leek (Jijs). Het is niet bekend of de twee destijds nog met elkaar in contact waren of dat dit een toevalligheid is.
3. Willem Kromhout (1864 – 1940) is onder meer bekend van het American Hotel (nu Hard Rock Hotel Amsterdam American) aan het Leidseplein in Amsterdam en verschillende kantoor- en woongebouwen zoals het kantoorgebouw van Heineken in Rotterdam. Hij speelde in 1908 een belangrijke rol in de oprichting van de studie Hooger Bouwkunst Onderricht. Op bewaard gebleven studietekeningen van Van der Leek staat Kromhout als docent vermeld.
4. Kroniek der familie Stroink (1981). Naast Jan Hendrik was Jurrian Stroink (1851-1922) vennoot van de firma Ter Kuile & Compagnie. Een broer van Jan Hendrik was Nico ter Kuile (1836-1915), oprichter en directeur van de bekende Enschedese textielfabriek Nico ter Kuile firmant bij de textielfirma Stroink & Co.
5. Judith Stroink was een dochter van Wilhelmina Hermina (Mienken) van Heek (1822-1902), een oudere zus van Gerrit Jan van Heek. Vader Herbert (Bert) Stroink was firmant bij de textielfirma Stroink & Co. Mienken en Bert lieten als buitenverblijf het nog bestaande Huize 't Pott bouwen (1872) aan de Oldenzaalsestraat te Enschede.
6. Biografische gegevens van Henriette G.W. van der Leek-ter Kuile bij het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis
7. De Nationale Woningraad was de landelijke vereniging van woningcorporaties. Zij stelden een lijst op met tot 'arbeiderswoningbouw bekwame architecten'. Hierbij ging het specifiek niet om gevestigde architecten, 'voor wie de volkswoningbouw reeds tot routinewerk is verworven' maar om niet zelfstandig gevestigde architecten die 'door hun talenten en reeds geleverden arbeid gegronde verwachtingen wekken, dat zij (...) ernstig werk zullen leveren en een hun opgedragen taak op dit gebied met liefde vervullen'.
8. In het boek Geschiedenis van Enschede van Wim H. Nijhof wordt in hoofdstuk 26 uitgebreid bij deze geschiedenis stil gestaan. Zie: boek-enschede-203-210-H26.pdf (geschiedenisvanenschede.nl)

Van stoom naar stroom verstopt oude textielgevel

Theo Leoné

Achter de lange textielfaçade aan de Grotestraat in Nijverdal schuilt de oudste gevelwand van een stoomweverij in Nederland. In 1912 verrees op 2,4 meter voor de gevel uit 1852 een nieuwe wand om elektrificatie van de weverij mogelijk te maken.

Briefhoofd uit 1854. In de rechter wand de uitsparing voor de buste van koning Willem III

Op de plek bij de Regge waar nu Ten Cate Nicolon een fabriek heeft, startte in 1836 Thomas Ainsworth een weverij. Het initiatief was de eerste stap in de ontwikkeling van Twente tot een internationaal belangrijk centrum van textielproductie. De fabriek van Ainsworth werd in 1852 overgenomen door de gebroeders Salomonson die vlot de uitbreiding ter hand namen. In 1853 al kreeg de stoomweverij het predicaat koninklijk. Uit waardering voor de erkenning - en als trots visitekaartje - kreeg de nieuwe gevel in 1852 een uitsparing met een buste van koning Willem III. Leden van de Historische Kring Hellendoorn – Nijverdal troffen de oude nis aan in een wand enkele meters achter de huidige buitenmuur. Specialisten van de Bond Heemschut concludeerden dat de verscholen (veertig meter lange) wand

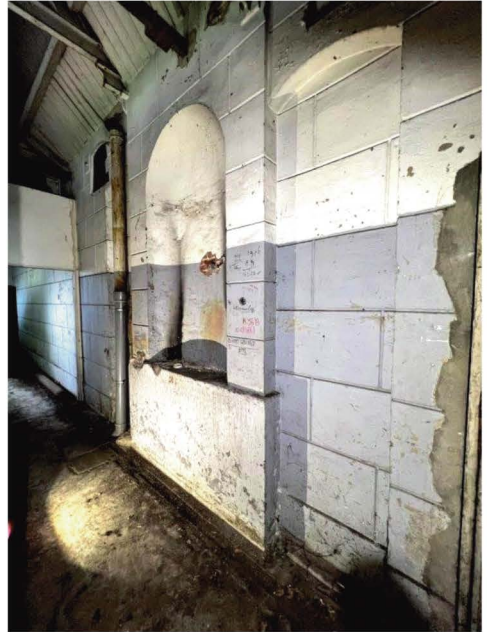
met nis de oudste buitengevel van een stoomweverij in Nederland is.

Door de plaatsing in 1912 van de nieuwe gevel ontstond een ruimte die 159 meter lang en 2,4 meter breed was. De extra schil werd benut om elektrisch aangedreven motoren en bekabeling te plaatsen. In het stoomtijdperk was de centrale energieproductie zowel een kracht als een zwakte in de bedrijfsvoering. Bij defecten of de noodzaak tot groot onderhoud kwam het gehele productieproces tot stilstand. Door gebruik te maken van elektriciteit als energiebron konden decentraal motoren met meerdere drijfassen worden geplaatst die de bedrijfszekerheid aanzienlijk verhoogden.

De beslissing om van stoom naar stroom te gaan, leidde begin vorige eeuw tot flink wat bouwactiviteiten in Nijverdal. Niet alleen werd

de motorengang aangelegd, ook gingen de handen uit de mouwen voor een machinekamer met ketelhuis (de huidige Smidse), een gebouw voor het kolentransport, een waterreservoir en een transformatorruimte.

De Historische Kring Hellendoorn – Nijverdal besteedt in een speciale uitgave van Reggesproake over industrieel erfgoed uitgebreid aandacht aan de oude gevelwand van de Koninklijke Stoom Weverij.

Deel van de oude buitenmuur van weverij KSW van de gebroeders Salomonson

De huidige buitengevel aan de Grotestraat

Zwerftocht offersteen eindigt bij Stephanus

Theo Leoné

Aan de voet van de oude Stephanustoren in Borne ligt een offersteen. Verdwaald was hij en teruggevonden. Sommige zwerfstenen komen pas laat tot rust.

De Enschedeër Willy Berends vond in het oosten van Nederland en aangrenzend Duitsland 102 in voorchristelijke tijd gebruikte offerstenen. Tijdens de kerstening werden veelal vertrouwde heilige plaatsen van de lokale bewoners uitgekozen om kerken te bouwen. Wellicht ook in Borne. Op 18 oktober 2023 keerde de offersteen van Borne terug naar de grond waar hij waarschijnlijk duizend jaar geleden gelegen had – in of onder de destijds nog houten Stephanuskerk. Eeuwenlang zou de offersteen pronken op het marktplein van Borne, het huidige Dorsetplein. Lag de steen bij de laatgotische Stephanuskerk in de weg? In 1831 is opnieuw sprake van overlast. Rond de steen verzamelt zich min volk en daar moet volgens de burgemeester een einde aan komen. De oplossing? De steen wordt op zijn plek begraven en met kinderkopjes overdekt. In 1916 komt de offersteen op initiatief van Albert Meijlink weer tevoorschijn. De zoon van de bierbrouwer heeft van zijn vader gehoord dat onder het marktplein zich een grote offersteen bevindt. Het zoeken heeft succes. De steen krijgt een nieuwe plaats bij het notariskantoor van Kuhlman. Werd bij dit soort steen ook niet recht gesproken? Nou dan, een richtersteen past Kuhlman wel. Als de notaris in 1986 verhuist naar de Bekenhorst gaat de steen mee. En raakt tussen het opgroeiend groen in de vergetelheid. De speurtocht van Willy Berends en herinneringen van Borne-kenner Joop Kroeze zorgen voor de herontdekking van de offersteen. Notaris Jeroen Kuhlman werkt graag mee aan de verhuizing naar de nieuwe plek bij de oude toren van Stephanus.

De Hengelose offersteen

Van de in Twente bekende offerstenen geldt het exemplaar in Hengelo als grootste. Lengte: 2,85 meter. Op een foto is de indrukwekkende steen

te zien voor het - tot droefenis van de Hengeloërs afgebroken - oude raadhuis. De Hengelose steen was eeuwenlang als vergadertafel gebruik, werd in de achttiende eeuw begraven en kreeg een nieuw leven voor het in 1868 gebouwde raadhuis. Streekhistoricus Johan Gigengack achterhaalde dat de steen rond 1900 weer ondergronds ging op de plek waar tegenwoordig de cinema staat. Opgraven is daardoor niet meer aan de orde. Voorzichtige plannen bestaan om – op basis van de oude foto – een replica te vervaardigen die terugkeert in het straatbeeld van Hengelo.

Karakteristiek voor offerstenen is de vlakke bovenzijde

.....
Theo Leoné

Het Carmellyceum in Oldenzaal viert zijn eeuwfeest. De school was de springplank tot een netwerk van 45 locaties waar onderwijs wordt gegeven. Onder de paraplu van de vooral in het oosten des lands actieve stichting Carmel krijgen jaarlijks zo'n 34.000 leerlingen les. Tot de loten van de Carmelfamilie behoren het Bonhoeffer College in Enschede, De Grundel en Twickel te Hengelo en Pius X in Almelo.

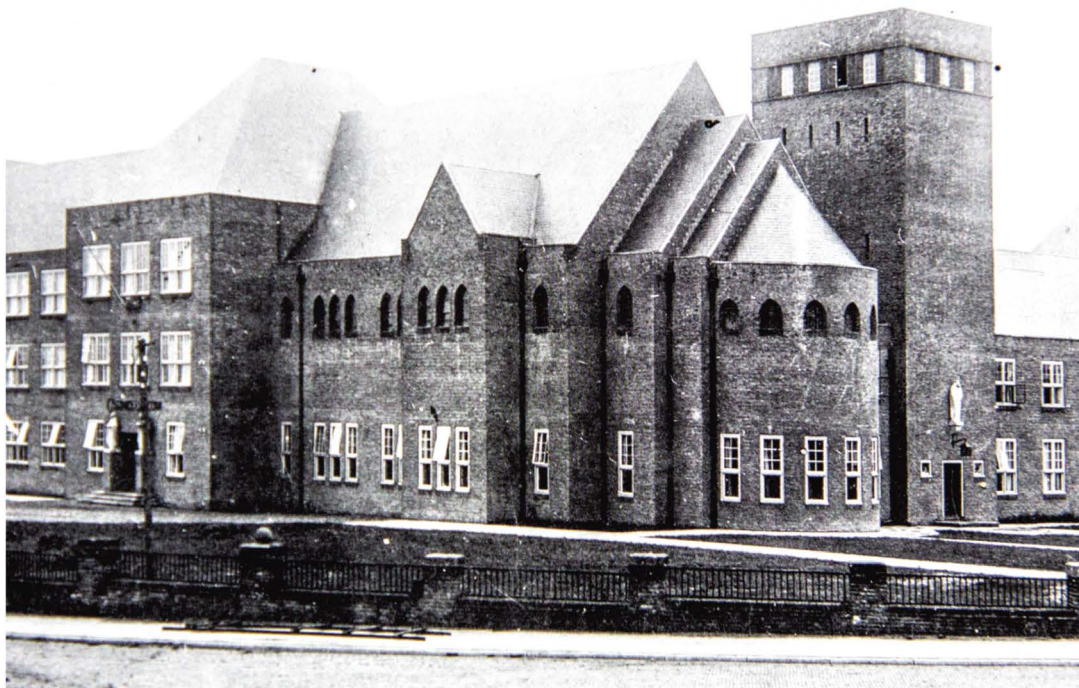
De opening van het Carmellyceum op 12 september 1923 had veel voeten in aarde. De latere burgemeester Gerhardus Bloemen liep zich het vuur uit de sloffen om de benodigde gelden bijeen te brengen. Samen met gangmaker Titus Brandsma maakte hij de actie Gulden Boek tot een succes. Wie honderd gulden bijdroeg kreeg zijn naam in het boek op een fraai verluchtigde eigen pagina. Schenkers van 25 gulden kwamen gedrieën bijeen. Bescheidener donateurs kregen in het boek een

naamsvermelding. Om de vrijgevigheid van de Twentse bevolking te stimuleren schonk de Utrechtse aartsbisschop Hendrik van de Wetering het formidabele bedrag van duizend gulden.

Uit een bewaard gebleven klein notitieboekje blijkt dat Bloemen – destijds fabrikant van sigaren maar ook politicus – de welgestelde katholieken flink op de huid zat. Zo wilde Herman Reef de toegezegde duizend gulden alleen betalen als de school in Oldenzaal kwam.

De initiatiefnemers tot het lyceum speelden in op een wetswijziging in 1917 waardoor scholen met bijzonder onderwijs grondwettelijk gelijkgesteld werden aan het openbare onderwijs. Daardoor kregen beide schooltypen – mits aan kwaliteitsnormen was voldaan – voortaan evenveel overheidsgeld.

De paters karmelieten hadden wel oren naar de

Het Carmelcollege in zijn vroege jaren. Ontworpen door de Nijmeegse architect Johannes Zwanikken, gebouwd op de Lage Zoddenberg door de Oldenzaalse aannemer Reef

De Fries Titus Brandsma maakte zich sterk voor het Carmelcollege en bleef nauw betrokken bij de ontwikkeling van de school. Als professor en geestelijk adviseur van de katholieke journalisten verzette hij zich krachtig tegen de nationaal-socialistische ideeën en betaalde daarvoor de prijs van zijn leven. In 2022 werd de karmeliet heilig verklaard.

plannen in Oldenzaal. De orde runde in Zenderen sinds 1890 een gymnasium. Aanvankelijk richtte die school zich uitsluitend op studenten die priester wilden worden. Vanaf 1897 wordt het vizier breder en zijn burgerstudenten welkom die in plaats van Grieks en Latijn de handelstaal Duits voorgeschoteld krijgen. Met een glimlach worden de niet-priesterstudenten in Zenderen Duitsers genoemd. Titus Brandsma studeerde in 1902 – 1903 in

Zenderen theologie. Hij ontwikkelt zich tot een van de belangrijkste voorvechters van goed katholiek onderwijs. Brandsma zet zich – onder andere door Haagse politici te bewerken – energiek in voor de komst van het Carmelcollege in Oldenzaal. Hij laat zich van zijn progressieve kant zien door van meet af aan gemengd onderwijs van jongens en meisjes te bepleiten. In het oprichtingsjaar van het Carmelcollege start in Nijmegen de Katholieke Universiteit, waar mede-oprichter Brandsma hoogleraar en later rector wordt.

In het gedenkboek 100 Jaar Carmel tekent Gerard Lage Venterink een opmerkelijk voorval op. Titus Brandsma wordt vanwege zijn acties tegen de nazi's opgepakt en belandt via Scheveningen en kamp Amersfoort in Dachau, waar de pater in 1942 sterft. Onderweg van de gevangenis in Scheveningen naar Amersfoort herkent Brandsma in de vrachtwagen een Twentse tongval. Informeert: "Student?" Hij krijgt bevestiging, Delft. "Maar jij komt niet uit Delft". "Nee, ik kom uit Oldenzaal." Brandsma triomfantelijk: "Dan ben jij Henkie Reef!" De karmeliet kent de familie Reef van de bouw van het Carmelcollege.

Het kloek jubileumboek van het Carmelcollege (280 pagina's, bijna 2 kilo zwaar) staat vol herinneringen en doorkijkjes naar honderd jaar schools leven. Conciërge Gerrit Spijker onthult een geheime slaapplek, tiener Laurens Veltman verliest zich in gaming. Leerlingenbegeleiding? Dat stond volgens Paul Rey in 1989 nog in de kinderschoenen.

Nog net op tijd komt Netty te Riele (103) aan het woord. Het jubileum zelf maakt zij net niet meer mee. "Er werd in het dorp schande van gesproken, dat meisjes gingen leren. Dat hoorde niet in het Losser van die tijd." Dwars tegen de tijdgeest in fietste Netty drie jaar lang naar Oldenzaal. Droomde lerares wiskunde te worden. Maar moeder overleed. Wie moest het huishouden doen?

"Ik zat met maar twee andere meisjes in de klas. Voor jongens en meisjes was een aparte speelplaats. Meisjes moesten voor in de klas zitten. Vanwege de vele jongens durfde je amper het fietsenhok in om je fiets weg te zetten."

Ingezonden

Nieuwe kijk op Twentse collectie

In het vorige nummer van dit tijdschrift schreef Frits van Riel over een schilderij van L.J. Bruna, dat nog niet is opgenomen in de collectie van de Oudheidkamer. Zijn betoog deed mij denken aan het gezegde "de knuppel in het hoenderhok gooien". Ook nam hij hiermee alvast een voorschot op het plan om 't Inschrien meer te gaan gebruiken als forum voor discussie. Hij wordt op zijn wenken bediend.

De overzichtstentoonstelling met werk van Bruna in het Museum Jannink staat mij nog levendig voor de geest. Het was een bijzonder geslaagde en interessante expositie. Over de overeenkomsten en verschillen van de in het artikel afgebeelde twee schilderijen met een vrouwspersoon, achtereenvolgens genoemd een Twentse boerin en vrouw met verstelwerk, zal ik op deze plaats niet verder uitweiden. Het is duidelijk dat het hier gaat om het zelfde model.

Vrouw met verstelwerk Lambertus Bruna

Om financiële redenen zou Van Riel thans adviseren toekomstige Bruna's maar te schenken aan de Stichting Edwina van Heek, omdat deze stichting er financieel beter voor zou staan. Ook wordt (terecht) betreurd dat de Oudheidkamer nog steeds niet over een eigen expositieruimte beschikt. De kern van het betoog is mijn inziens samengevat in zijn vraag: Wat doe je als je postzegels, suikerzakjes of sigarenbandjes gaat sparen? Ja, inderdaad dan ga je vooraf bepalen wat wel en wat niet in de verzameling wordt opgenomen. Er zijn grenzen. Dit is zo klaar als een klontje. Mijn suggestie is om voor de collectie van de Oudheidkamer een helder beleidsplan op te stellen, waarin een toekomstvisie wordt geschetst met een eenduidige uitleg over criteria en randvoorwaarden voor aankoop en aanvaarden van toekomstige schenkingen. Maar dit is niet alles. Want ik ben het eens met het pleidooi van Frits van Riel om de huidige collectie eens tegen het licht te houden om te bezien of deze wel voldoet aan de criteria, zoals die straks worden verwoord in het nieuwe beleidsplan. Dit kan betekenen dat objecten worden afgestoten, waarmee het saldo van de bankrekening inderdaad zal toenemen. Het concept beleidsplan wordt uiteraard eerst voorgelegd aan de leden en tijdens een ledenvergadering nader besproken en toegelicht. Persoonlijk zou ik graag zien dat er meer aandacht komt voor Twentse beeldende kunstenaars uit de vorige eeuw, zoals Klaas Bernink, Jan Bolink, Kees Broerse, Jan Jans, Jan Kip, Henk Lamm, Gerard Krol, Henk Schuring, etc. Weliswaar zijn er enkele monografieën verschenen, maar je wilt toch uiteindelijk hun werk graag "live" zien en beleven.

Tenslotte zijn er wellicht mogelijkheden, om met behoud van eigen identiteit, samenwerkingsverbanden aan te gaan, waarbij deelnemende organisaties elkaar kunnen versterken en aanvullen. Een dergelijke werkwijze vindt sinds kort plaats in Zwolle, waar Het Oversticht, Natuur en Milieu en Overijsselacademie (voorheen IJsselacademie) elkaar hebben gevonden in het Huis van de Leefomgeving, gelegen naast het Pelsnerbrugje met uitzicht op de Thorbeckegracht.

Henny Wullink, Zwolle.

Ingezonden

L.J.Bruna: van (on) schatbare waarde?

Naar aanleiding van het recentelijk in 't Inschrien (pag. 22, 2023/3) afgebeelde schilderij “Een Twentse Boerin kousen stoppende”, van L.J.Bruna uit 1876, was ik enigszins verrast te vernemen dat het werk kennelijk aanleiding is geweest voor de nodige discussies, waarna het minstens weken – bijna als “winkeldochter” - online te koop werd aangeboden alvorens het in mijn eigen collectie werd opgenomen.

Als geboren en getogen Twentenaar met historische belangstelling, heeft het werk van Bruna mij altijd geïntregeerd vanwege slechts één ding: Hij is de enige mij bekende kunstenaar die met zijn nagelaten oeuvre een zeer realistische inkijk geeft in het 19e eeuwse Twentse leven, in een tijd dat – kleuren- fotografie nog niet bestond laat staan werd ingezet voor vereeuwiging van gewone dagelijkse dingen. In deze context is iedereen het erover eens dat genoemd schilderij, dat overigens ook met verfloslatingen te kampen heeft, een goede conservering verdient.

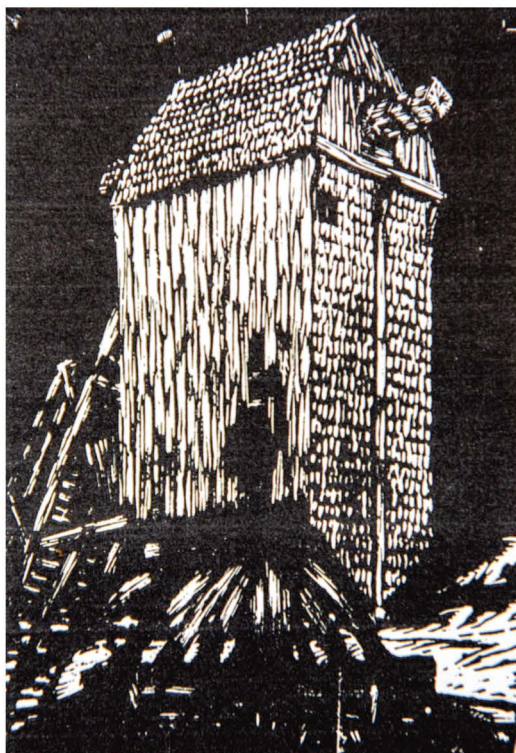
Qua genre kan Bruna worden beschouwd als een representant van de “romantische school” met sterke couleur locale, zeer vakbekwaam, maar kunsthistorisch gezien niet ver boven het maaiveld verheven. Het bediscussieerde werk is derhalve, ook qua afbeelding geen museale “musthave” met toegevoegde waarde en de financiële last, óók na aankoop is niet gering voor een verenigingskas.

In dit kader, kan het meningsverschil tussen de auteur van genoemd artikel en de OKT wellicht worden beslecht. Hierbij overwegende dat de inzet van vele particulieren voor het behoud van ons culturele erfgoed, mits transparant, juist moet worden geprezen. Ook hun bijdrage is van onschatbare waarde!

Dr. D.A.A.M. Schellings, Terborg (Gld.)

Strakke lijnen Klaas Bernink

Linoleumsnede Jan Jans

Debat met respect!

Beste lezers,

Voor het eerst in jaren heeft een artikel in 't Inschrien tot emoties en verschillende reacties geleid. Het artikel wekt namelijk de schijn dat een (oud-)bestuurslid in zijn eentje het beheer van onze collectie bepaald. Niet alleen is dit niet juist, maar ook zijn de gebruikte kwalificaties van de schrijver misplaatst. Het genoemde oud-bestuurslid, tevens erelid, verdient onze blijvende waardering en respect vooral omdat we als vereniging dankzij zijn jarenlange inzet nog steeds bestaan en gezond zijn. Indirect worden ook andere bestuursleden gediskwalificeerd. Een dergelijk schrijven kan niet zonder reactie blijven, daarom dit artikel.

Vanuit mijn professie weet ik dat woorden pijn kunnen doen en dat de spreker of schrijver zich hiervan bij het opschrijven of uitspreken bewust dient te zijn. Niet alleen de keuze van de woorden doet er toe, maar ook de volgorde, toon en de opbouw van het verhaal. Natuurlijk moet binnen onze vereniging ruimte voor debat zijn en mogen leden van mening verschillen. Als uw voorzitter juich ik dat toe. Vanuit de inhoud mag het best wel eens schuren, maar het vizier moet altijd gericht zijn op de bal en niet op de persoon. Ook realiseer ik me dat leden een afwijkende mening over (delen van) het door het bestuur gevoerde beleid kunnen en mogen hebben. Zeker bij leden die nieuw zijn en niet bij het eerder vastgestelde beleid betrokken waren kunnen vragen ontstaan en bestaan. Weet dat leden altijd met het bestuur contact kunnen opnemen voor uitleg en toelichting.

Een mooi moment om dat te doen is de Algemene Ledenvergadering (ALV). Niet alleen plannen van het bestuur komen dan aan bod, maar ook leden kunnen met voorstellen komen. Tevens is de ALV te gebruiken voor kennisuitwisseling en overdracht van informatie. Dus mocht een lid bijvoorbeeld van mening zijn dat het bestuur een actievere rol dient te vervullen bij het beheer van de collectie van de vereniging door ver- en aankoop van erfgoed dan is de ALV de plek om dat bespreekbaar te maken. 't Inschrien is die plek in mijn optiek niet. Immers tijdens een ALV is ruimte voor directe uitwisseling van standpunten en kan het bestuur samen met de aanwezige leden tot een besluit komen. De mening van een lid is belangrijk, maar dat ene lid kan niet het beleid van onze vereniging bepalen. Dat is niet de werkwijze die is afgesproken.

Terug naar het bedoelde artikel. Ik constateer dat de schrijver het collectiebeleid van onze vereniging wil aanpassen, daarvoor echter het verkeerde platform gebruikt en een insteek kiest die bij anderen tot emoties leidt. Dat moeten we niet willen. Als voorzitter heb ik getracht hierboven aan te geven dat er andere wegen zijn om het beleid van de vereniging te beïnvloeden. Beleid dat niet in beton is gegoten. Binnen onze vereniging is ruimte voor debat, maar dan wel op een respectvolle wijze.

Patrick Welman, voorzitter Oudheidkamer Twente

Vertrek 't Inschrien

Het artikel "Een schilderij van L.J. Bruna" in 't Inschrien 2023-3 is in het verkeerde keelgat geschoten van het bestuur van de Oudheidkamer Twente, de uitgever het kwartaalblad. De ingreep om geen bijdragen meer van auteur Frits van Riel te publiceren, dwingt mij om na acht jaar het hoofdredacteurschap van 't Inschrien neer te leggen.

Theo Leoné

Van de Twentse Taalbank Een leuke bijvangst

Jan Hinke m.m.v. Goaitsen van der Vliet

Een actief onderdeel van de Oudheidkamer Twente is de Twentse Taalbank. In een gestaag tempo plaatsen vrijwilligers Goaitsen van der Vliet en Hans Hassink teksten en bijbehorende

M.L. (Maria) Streng-Hansen

gegevens op de website twentsetaalbank.nl. Dat betreft met name teksten in of over de Twentse taal. Hun opslagplaats, digitaal en fysiek, dient een tweeledig doel: de teksten toegankelijk maken voor iedereen en ze veilig bewaren voor het nageslacht. Je kunt hun werkzaamheden op de voet volgen in de linkerkolom van hun homepage via de knoppen 'Actuele media!' > 'Nieuw' > 'Bij teksten'.

Enige jaren geleden kwam Goaitsen een digitale transcriptie op het spoor van het bekende dagboek van de 18e eeuwse Losserse domineesvrouw Aleida Leurink, waar veel Twentse woorden in voorkomen. Deze uitgave, met uitgebreide toelichting en diverse indexen, bleek afkomstig van de hand van M.L. (Maria) Hansen, een neerlandica uit Epe (Gld). Zij had er geen bezwaar tegen dat haar transcriptie op de website van de Taalbank werd geplaatst. In het verdere contact bleek dat zij en haar man,

historicus J.C. (Jean) Streng, in de loop der jaren veel meer 18e en 19e-eeuwse teksten hadden getranscribeerd en beschikbaar gemaakt in de vorm van boekwerken en pdf-bestanden. Sinds 1998 meer dan zeventig, alle voorzien van uitgebreide toelichtingen. Het gaat voor het merendeel om reisverslagen van leden van de Overijsselse adel, maar ook van Twentse textielfamilies. De Twentse Taalbank en het echtpaar Streng-Hansen kwamen overeen dat al deze transcripties toegankelijk mochten worden gemaakt via de website twentsetaalbank.nl, als dienstverlening aan onderzoekers en andere belangstellenden.

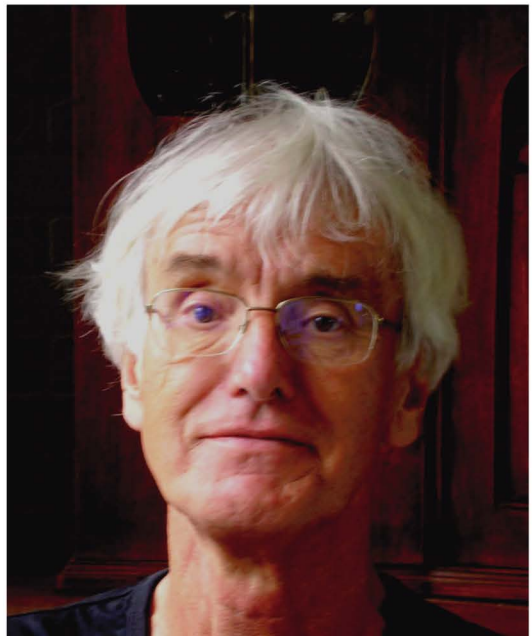
Onder deze reisverslagen bevinden zich bv:

19. LIEVE PAPA! - Brieven van W.B.

Blijdenstein, bankier te Londen aan B.W.

Blijdenstein, bankier te Amsterdam 1895-1907

31. ONBESCHRYFELYK GROOTSCH - Een

Jean Streng.

wandeling door Zwitserland 1869 door
Mattheus van Delden

32. WILDROMANTISCH - Een tocht door Beieren, Tirol en Oostenrijk 1878 door Mattheus van Delden

36. 'T IS EENE TOOVERWERELD - Een bezoek aan de wereldtentoonstelling te Wenen en een tocht in Salzkammergut door Mattheus van Delden 1873

37. EEN AANBLIK EENIG IN ZYN SOORT - Mattheus van Delden in Tirol en in het noorden van Italië 1868

38. 's LANDS WIJZE, 's LANDS EER - Beschrijving van Londen, Wight en Noord-Wales door Mattheus van Delden 1879

39. REIJSJES NA MUNSTERLAND - Floris Willem Sloet tot Warmelo, 1776; Hendricus Octavius Feith, 1814 en 1817; Adrien Jean Elisa van Bevervoorden, 1834

41. THEE DRINKEN - Het dagboek van Steven van Delden en Aleida Catharina Houck, 1812-1824

42. REIZEN VOOR GENOEGEN - Een reisje van Aleida van Delden door België en langs de Rijn, 1856, en van Mattheus van Delden door België, 1863

44. VERDER! IMMER VERDER! - Een bezoek van Mattheus van Delden aan het kleine eiland Helgoland. 1877

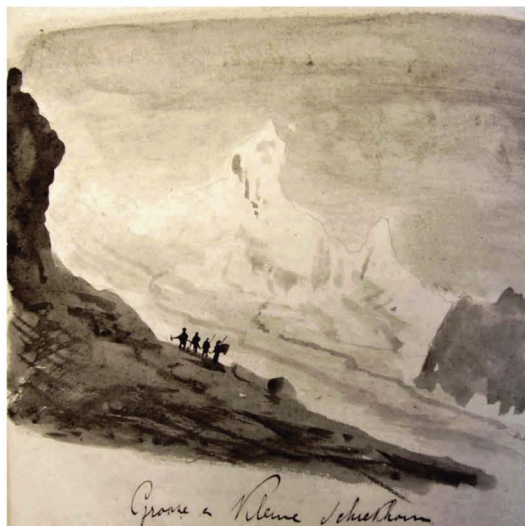
52. SOUVENIR - Het album amicorum van Flore Sloet tot Warmelo. 1804-1819

53. HET FEU SACRÉ VOOR REIZEN - Brieven van John Blijdenstein uit Oost-Indië. 1897-1900

62. HET SCHIKTE ZICH ALLES TEN BESTE - Tourtjes naar Friesland, Holland, Gelderland, Kleef, Zeeland en Noord-Brabant door Frederik Gijsbert van Dedem 1769, Hendricus Octavius Feith 1806, Johanna Theodora van Dedem 1806, Augustus Johannes van Delden 1831, Mattheus van Delden 1877

En dan zoals gezegd: 35. TOT LOSSER GEKOMEN - Het notitieboek van Aleida Leurink (1698-1754) getranscribeerd en toegelicht door M.L. Hansen. Overijsselse Handschriften nummer 35, Epe 2009.

Zo leverde dit ene visje een hele school vissen als bijvangst op. Ze zijn de afgelopen maanden uitgezet in de digitale visvijver van de Twentse Taalbank, zodat ieder er vrijelijk met zijn of haar schepnet naar kan vissen.

Tekening van de jonge bergbeklimmer Derk Hendrik Wicherlink (Zwolle 1867) van het zicht op de Kleine en de Grootte Schrekhorn uit de jaren 1882-1884.

57 - O schoone tyd! - Derk Wicherlink beklimt en illustreert de bergen in Zwitserland, Frankrijk en Italië 1882-1884. Derk Hendrik (Derk Henri) Wicherlink is waarschijnlijk een zoon van het in 1865 getrouwde echtpaar Gerardus Wicherlink (1835-1907) en Henriette Wilhelmine Nilant (1841-1885). In dat geval werd hij geboren op 22 december 1867 in Zwolle en was hij tijdens de eerste reis nog maar 14 jaar oud. Getranscribeerd en toegelicht door M.L. Hansen. Overijsselse Handschriften nummer 57, Epe 2013, 40 pag.

Het rechtstreekse webadres van de Overijsselse Handschriften van Hansen & Streng is <http://www.twentsetaalbank.nl/media/teksten/19794.html>

Ereleden als inspiratiebron

Nieuws van Patrick uit
Oudheidkamer Twente

Beste lezers,

“Zoekt wat gij waardeert; waardeer wat gij gevonden hebt”. Deze prachtige zin staat op één van de eerste bladzijden van het boek “Honderd Jaar Behoud Twents Erfgoed”. Het boek is in 2005 ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Vereniging Oudheidkamer Twente uitgegeven. De heren H.B. Blijdenstein, J.J. van Deinse, J.H. van Heek en Mr. G.J. ter Kuile hebben op vrijdag 27 oktober 1905 de vereniging opgericht. Inmiddels zijn we 118 jaar verder en heeft de vereniging nog steeds tot doel om het cultureel erfgoed van Twente voor toekomstige generaties te bewaren. Dat doen we niet alleen, maar samen met onze (ere-)leden en diverse partners, zoals De MuseumFabriek, Landschap Overijssel, Het Oversticht en verschillende Schatbewaarders.

Een dankenswaard aan al die personen die zich de afgelopen 118 jaar voor het erfgoed in Twente hebben ingezet is daarom zeker op zijn plaats. Want zonder de persoonlijke inzet van veel leden had de vereniging nooit de 118 gehaald. Enkele van die leden hebben zich bijzonder verdienstelijk voor onze vereniging gemaakt. Terecht dat zij erelid van de Vereniging Oudheidkamer Twente zijn. In het boek staan de namen van ereleden tot 2005. Helaas heb ik geen lijst kunnen vinden van leden die na 2005 tot erelid zijn benoemd. Met behulp van oude exemplaren van ‘t Inschrien en het geheugen van erelid Jan Morsink heb ik getracht de lijst volledig te maken. Ik verneem graag of ik daar in geslaagd ben. Overigens heeft de vereniging één lid van verdienste en dat is de heer Henk Elties, lange tijd depot-beheerder.

Onze ereleden zijn:

- De heer en mevrouw C.R. Ballintijn-Wijga;
- A.E. Rientjes;
- L.A. Stroink;
- A.C. Meijling;
- J.G. Wissink-Bezoen;
- D. Jordaan, J.G. Hzn.;
- A.L. Hulshoff;
- B.G. Cromhoff;
- F. Agterbosch;
- D. Taat;
- J. Morsink.

Achter deze namen gaan ongetwijfeld vele en opvallende verhalen van passie voor ons cultureel erfgoed schuil. In het boek “Honderd Jaar Behoud Twents Erfgoed” en in kwartaalblad ‘t Inschrien passeren en passeerden verschillende de revue. Eigenlijk ben ik wel benieuwd of lezers van ‘t Inschrien nog mooie en treffende verhalen over onze vereniging en/of over deze ereleden te vertellen hebben. Het is fantastisch als zij een inspiratiebron voor de huidige generatie kunnen zijn. Bij deze dan ook de volgende oproep. Mocht u verhalen hebben stuur die dan naar pr@oudheidkamertwente.nl. Vervolgens ga ik daar in deze rubriek aandacht aan besteden. Alvast dank.

Good goan!
Patrick Welman
Voorzitter Oudheidkamer Twente

Nieuw in de boekenkast

Marcel Mentink

Smullen in kasteel Twickel, te voet over de Twentse wallen. Variatie volop. Scholieren en leraren blikken terug op honderd jaar Carmel.

Henk Koop (red): Markeboek Tilligte-Lattrop-Breklenkamp. 1575 – 1869. Transcriptie, hertaling met uitleg en beelden uit een boeiend verleden.

Lattrop-Breklenkamp, Stichting BECULABRE, 2023 | ISBN: 978-90-9037544-1 | 896 pag. | € 42,50

De Stichting Behoud Cultureel Erfgoed Lattrop-Breklenkamp heeft dit oude boekwerk getranscribeerd om het toegankelijk te maken voor een groter publiek, om zo de kennis te kunnen delen over de leefwijze van onze voorouders en over hun werk in en om de boerderijen. Hoeveel hout mag iedere boer weggappen uit de wal, waar precies mag hij zijn varkens naar eikels laten zoeken, de schapen laten grazen of tot welk punt mag er turf gestoken worden om brandstof te hebben onder de kookpot? Al deze vragen worden beantwoord in deze vuistdikke transcriptie.

Alphons Weierink (red): 100 jaar Carmel – Kennis is maar de helft

Denekamp: Heinink Media, 2023 | ISBN: 9789 4916 4035 3 | 280 pag. | € 19,95

Dit jubileumboek brengt de 100-jarige historie van het Twents Carmellyceum te Oldenzaal tot leven, de eerste katholieke middelbare school in het noorden van ons land. Een redactie van tien oud-leerlingen en oud-leraren heeft een naslagwerk tot stand gebracht met verhalen en veel beeld over de historie, de paters Karmelieten, de ontwikkeling van het onderwijs, de toekomst en natuurlijk met tal van interviews. Ook de huidige generatie leerlingen en leraren komt aan bod.

Manon Henzen: Twickel Kookt

Zes eeuwen eetcultuur van landgoed & kasteel 2023 | € 19,90

Aan de hand van historische recepten, verrassende verhalen en prachtig beeldmateriaal geeft dit boek een kijkje in het rijke culinaire verleden van landgoed en kasteel Twickel.

Eeuwenlang was Twickel een zelfvoorzienend landgoed. Bijna alles wat nodig was voor een rijk en gevarieerd voedselpatroon werd op eigen terrein verbouwd. Ingekochte luxeproducten vulden deze rijkdom aan. De recepten uit bewaarde kookschriften van de bewoners van Twickel laten deze variatie zien. De recepten zijn bewerkt voor de keuken van nu, zodat iedereen kan ervaren wat er de afgelopen eeuwen op Twickel op tafel stond.

Het kookboek is veel meer dan een boek met recepten. De gerechten worden omlijst met tal van verhalen over de eetcultuur op het kasteel. De culinaire collectie komt ruimschoots aan bod en het boek is bovendien rijk geïllustreerd met prachtige foto's, originele documenten en historische afbeeldingen.

Frits Korver: Fotoalbum Nijverdal 1945 – 1995

Nijverdal: 'n Boaken, 2023 | ISBN 9789 762 7247 4 | 240 pag. | € 24,50

Frits Korver, geboren in Hellendoorn en getogen in Nijverdal, schetst een beeld van het veranderende naoorlogse Nijverdal. Zijn Nijverdal, want hij heeft het allemaal meegemaakt. Een fotoboek met ongeveer 850 foto's om vaak in te bladeren, de foto's te bestuderen en de kleine stukjes tekst in je op te nemen. Op die manier komt de halve eeuw sinds de Tweede Wereldoorlog heel dichtbij. Daarbij voegt zich nog de verwondering dat het meeste daarvan letterlijk verleden tijd is.

Jorrit Efdé: Historie Harmsenhuis

Enschede: Boekengilde, 2023 | 83 pag. | € 30,00
Het 'Russische' Harmsenhuis in Vriezenveen is in 1880 gebouwd in opdracht van Derk Harmsen. Daarna hebben nog allerlei mensen in het monumentale pand gewoond. Onder hen een aantal Vriezenveense kooplieden, die geschiedenis hebben geschreven in Sint Petersburg, de zogenaamde Rusluie.

Antoine de Saint Exupéry / Herman Finkers: Et heanige preenske

Amsterdam: Alfabet Uitgevers, 2023 | ISBN: 9789 0213 4240 5 | 128 pag. | € 19,99
Dit prachtige moderne sprookje, geschreven voor jong en oud en schitterend geïllustreerd door de auteur zelf, is wereldwijd geliefd. De eerste uitgave verscheen in 1943 in de Verenigde Staten, zowel in het Engels als in het Frans. De eerste Nederlandse uitgave verscheen in 1951. Het boek is in meer dan vierhonderd talen en dialecten vertaald. Deze klassieker verschijnt nu voor het eerst in het Twents, oawerzet duur Herman Finkers.

Tacjana Litwinska: Onderweg in Twente

Uitgave in eigen beheer, 2020 | 64 pag. | € 12,50
Geaquarelleerde schilderijen en pentekeningen van typisch Twentse objecten van een Oldenzaalse kunstenaar, geboren in Polen. Gemaakt tijdens wandelingen, fietstochten en autoritjes door Twente. Op willekeurige plekken en momenten werd ze 'gegrepen' door gebouwen, landschappen of dieren.

Pieter Oosterhuis: Wakker in Berlijn

Uitgave in eigen beheer, 2021 | 978-94-644-3223-7 | 96 p. | € 18,50

Reizen is ongemakkelijk: onbestemde ontmoetingen, schurende gesprekken met vreemden en wakker worden in andere bedden met slechte kussens. In tachtig korte verhalen beschrijft Pieter Oosterhuis zijn ervaringen en observaties in Berlijn, Texel, Boedapest en Twente.

Henk Verschuren: Bert, koopman voor Vroom & Dreesmann. Met een neus voor 's werelds nieuwste feestgoed

Uitgave in eigen beheer, 2023 | ISBN: 2000 0000 4946 5 | € 17,50

Het verhaal van de Hengelose marktkoopman Bert Tanke, die het via de Enschedese vestiging van Vroom & Dreesmann bracht tot top-inkoper van het hele V & D warenhuisconcern.

Truus Wijnen: Wandelen op de Twentse Wallen. Hoogtepunten op het platteland. 13 bergtochten van 12 tot 18 kilometer

Delden: Gegarandeerd onregelmatig, herdruk 2021 | ISBN 9789078641698 06 | 128 pagina's | 17,95

Ook Twente kent zijn wallen, stuwwallen wel te verstaan. Namen als Apenberg, Kuiperberg, Tankenberg of Austieberg beloven vergezichten zoals je die alleen in het buitenland verwacht. Truus Wijnen heeft al deze Twentse Wallen beklommen en de mooiste van deze wandeltochten in deze gids verzameld.

SCHERVEN BRENGEN GELUK...

Ja, het zou heel goed een scherv van niks kunnen zijn. Aan de andere kant... Wie weet welk verhaal er achter schuilgaat. Of wat voor ommekeer hij over zeg 1000 jaar teweegbrengt.

U, als lid van de Oudheidkamer Twente, u doet natuurlijk geen scherv af als zomaar een scherv. Bovendien weet u dat de OKT veel meer in zijn bezit heeft en over veel en veel meer gaat dan alleen archeologische vondsten.

Hoe meer mensen dat met u zouden weten, hoe mooier natuurlijk. En hoe rooskleuriger en actiever ook de toekomst van de OKT. Over actiever gesproken: er is binnen de OKT van alles te doen. Vrijwilligers zijn dan ook van harte welkom. Voor administratieve werkzaamheden, voor ict, voor bestuursfuncties, als huismeester, voor tal van hand- en spandiensten, voor noem maar op.

...EN EEN ACTIEVE TOEKOMST VOOR DE OUDHEIDKAMER TWENTE

Iets voor u, OKT-vrijwilliger? Of voor iemand (hoeft nog geen OKT-lid te zijn) die u kent? Mailt u dan naar: secretariaat@oudheidkamertwente.nl of schrijf een briefje naar onderstaand adres.

OKT huis Stroinksbleekweg 12b, 7523ZL Enschede
T 053-4787447 E secretariaat@oudheidkamertwente.nl

**Vereniging Oudheidkamer
Twente**

